

פרופיל היוצאים ממצרים והמניע ליציאה

נתחיל בהשלמה משבוע שעבר

תקוות הגאולה

פעמים מתוארת גאולת מצרים למשה ועמים הוא מספרה לעם. האחת בשנה והשניה בתחילת פרשת וארא.
 א. שמות ג ז - י, ג יג - ד ט, ד כט - לא (במעמד הסנה התעכבו על התכנים ולא על תיאור ההתגלות)
 ב. שמות ו ב- ט.
 השוּו בין שני תיאורי הגאולה. התעכבו בעיקר - על אופיה של הגאולה, על המניע ועל תגובת העם.

1. מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה יב

והיה כי יאמרו אליכם בניכם בשורה רעה נתבשרו ישראל באותה שעה שסוף התורה עתידה להשתכח ויש אומרים בשורה טובה נתבשרו ישראל באותה שעה שהן עתידים לראות בנים ובני בנים להם שנאמר ויקוד העם וישתחוּ וגו' למה השתחוּ משום שנאמר וחמושים עלו בני ישראל אחד מחמשה וי"א אחד מחמשים וי"א אחד מחמש מאות עלו ר' נהוראי אומר העבודה ולא אחד מחמש מאות עלו שנאמר רבבה כצמח השדה נתתיך וגו' (יחזקאל טז ז) וכתוב ובני ישראל פרו וישרצו (שמות א ז) שהיתה אשה אחת יולדת ששה בנים בכרס אחד, ואתה אומר אחד מחמש מאות עלו, ואימתי מתו בשלשת ימי אפלה שנאמר לא ראו איש את אחיו שהיו קוברין מיתיהן והודו ושבחו שלא ראו אויבים ושמחו במפלתם.

- מהן שתי ההסתכלויות ההפוכות על הבשורה הצפויה ב'והיה כי יאמרו אליכם בניכם'?
- האם הן מדרבנות ליציאה ממצרים או לא?
- מה המכנה המשותף של כל דרשות וחמושים?
- האם הוא הולם את הפשט?
- מה מניע את חז"ל לדרוש דרשה זו?

מה היה מצבו הרוחני והגשמי של העם בצאתו ממצרים ומה היה הרכבו?
 עיינו בשמות יב לז - נא, יג יז - יט.
 השוּו את הפשט למדרשים הבאים:

2. מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה יד

וגם ערב רב וגו' מאה ועשרים רבוא דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר מאתים וארבעים רבוא. ר' נתן אומר שלש מאות וששים רבוא: וצאן ובקר מקנה כבד מאד עליהם אמר הקב"ה לאברהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול (ברא' טו יד) עם יציאתן ממצרים אני ממלאן כסף וזהב.

3. מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק יב

ערב עלה אתם, ערב [רב עלה] אתם, וגם ערב [רב עלה אתם, מלמד] שעלו מהן גרים ועבדים [שלשה] כיוצא בהן.

צאן ובקר אין לי אלא צאן ובקר מנין לרבות גמלים וחמורים [וסוסים ת"ל מקנה כבד מ]אד כיוצא בו אתה או' משארותם [צורות בשמלותם על שכמם (שמ' יב לד)]. וכי לא היה בידן מה ליטול >ומה לא ליטול< אלא מלמד שהיו מחבבין את המצוה.

כיוצא בו אתה אומ' כי בכיתם באזני ייי לאמר (במ' יא יח) וכי לא היה בידם מה לוכל (ומה לא לוכל) אלא

מלמד שבקשו אוכל של חנם.

כיוצא בו אתה אומ' ומקנה רב היה לבני יש' ראובן ולבני גד (שם לב א) יכול לאלו היה ולשאר שבטים לא היה אלא מלמד שאילו פשטו ידיהן בו.

- המדרש משווה בין כל הדרשות במילים 'כיוצא בו אתה אומר'. מהו המסר המשוף לכל הדרשות?

4. שמות רבה (וילנא) פרשה יח

הרבה נסים עשה הקב"ה לישראל הרג בכורי שבי שהיו מצרים שהיו משולים לבהמה, שנאמר (יחזקאל כג) אשר בשר חמורים בשרם הרג בכורי שבי שהיו אומרים לשבוי שהיה חבוש בבית האסורין רצונך שתצא ויגאלו ישראל והוא אומר לא נצא מ'כן לעולם כדי שלא יצאו ישראל לכך דנן עמהם, מבכור פרעה עד בכור השבי, משל למלך שעשה שמחה לבנו והרג שונאיו אמר המלך כל מי ששמח לי יבא לשמחת בני וכל מי ששונא לי יהרג עם השונאים, כך האלהים עשה שמחה לישראל שגאלן אמר האלהים כל מי שאוהב את בני יבא וישמח עם בני, הכשרים שבמצרים באו ועשו פסח עם ישראל ועלו עמהם, שנא' (שמות יב) וגם ערב רב עלה אתם, וכל מי שרצו שלא יגאלו ישראל מתו עם הבכורים, שנאמר (תהלים עח) ויך כל בכור במצרים - כיצד מחלק המדרש בין ישראל למצרים? האם יש הבדל מהותי?

5. שמות רבה (וילנא) פרשה כ

ב ד"א ויהי בשלח פרעה הה"ד (ירמיה נ) כה אמר ה' צבאות עשוקים בני ישראל ובני יהודה (וגו') גואלם חזק ה' צבאות שמו מלה"ד לאדם שהיה לו פרדס א"ל חברו מכור לי את הפרדס הזה מכר לו במנה ולא היה יודע בעל הפרדס מה בתוכו אמרו לו בכמה מכרת את הפרדס אמר להם במנה א"ל יש בו זיתים בק' מנה, גפנים בק' מנה, רמונים בק' מנה, מיני בשמים בק' מנה, וכן כל מין ומין בק' מנה, אמרו לו ולא היית יודע מה אתה מוכר ומה יש בפרדס (שיר/השירים/ ד) כפרים עם נרדים נרד וכרכם, ואילו לא היו של לוקח אלא מעיינות שבתוכו די שנאמר (שם/שיר השירים/ ד) מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון התחיל המוכר תוהא, כך היה פרעה כששלח את ישראל לא היו לפניו כלום, אמרו לו גדולי מלכות מה עשית אילו לא היה בידם אלא הבזה לבדה דיים שנאמר (שמות יב) וגם ערב רב עלה אתם ולא עוד אלא שכמה עשירים היו בהם כמה חכמים וכמה בעלי אומניות שנאמר (שיר/השירים/ ד) שלחך פרדס רמונים כמה אנשים ונשים וטף היו שנאמר (ירמיה נ) וכל שוביהם החזיקו בם, מה כתיב אחריו (שם/ירמיהו נ') גואלם חזק ה' צבאות שמו, באותה שעה התחיל קורא ווי ויהי בשלח.

פרופיל היוצאים ממצרים משמש בצידוק לחטאי ישראל בעתיד.

מהו הטיעון? האם הוא קביל לפי המדרשים השונים?

6. שמות רבה (וילנא) פרשה מב

ו לך רד כי שחת עמך העם אין כתיב כאן אלא עמך, אמר משה רבון העולם מנין הם עמי, אמר לו הקב"ה עמך הם שעד שהיו במצרים אמרתי לך (שמות ז) והוצאתי את צבאותי את עמי אמרתי לך שלא לערב בהם ערב רב, אתה שהיית עניו וכשר אמרת לי לעולם מקבלים השבים ואני הייתי יודע מה הם עתידין לעשות אמרתי לך לאו, ועשיתי רצונך והם הם שעשו את העגל שהיו עובדים עבודת כוכבים והם עשו אותו וגרמו לעמי לחטא, ראה מה כתיב אלה אלהינו אין כתיב כאן אלא אלהיך שהגרים שעלו עם משה הם עשאוהו ואמרו לישראל אלהיך, לך הקב"ה אמר למשה לך רד כי שחת עמך.

7. במדבר רבה (וילנא) פרשה טו

(במדבר יא) והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה מהו והאספסוף רבי שמעון בר אבא ורבי שמעון בן מנסיא אחד מהן אומר אלו הגרים שעלו עמהן ממצרים ונאספין עמהם שנאמר (שמות יב) וגם ערב רב עלה אתם ואחד מהן אומר והאספסוף אלו סנהדרין שנא' (במדבר יא) אספה לי שבעים איש מה כתיב שם (שם/במדבר י"א) ותבער בם אש ה' ותאכל בקצה המחנה בקוצים שבמחנה

8. מדרש אגדה (בובר) שמות פרק לב

[ז] וישמע יהושע את קול העם ברעה. הפך ערב תיוצאהו. כי אותם ערב רב הם שעבדו את העגל, והראייה שאמרו אלה אלהיך ישראל, לא אמרו אלה אלהינו: ... [כב] כי ברע הוא. רצה לומר ערב רב הם עשו זה הענין:

השוו את המדרשים לסיפור הבא :

9. תלמוד בבלי מסכת יומא דף עא עמוד ב

תנו רבנן: מעשה בכהן גדול אחד שיצא מבית המקדש, והווי אזלי כולי עלמא בתריה. כיון דחזיונהו לשמעיה ואבטליון - שבקוהו לדידיה ואזלי בתר שמעיה ואבטליון. לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאיפטורי מיניה דכהן גדול אמר להן: ייתון בני עממין לשלם! - אמרו ליה: ייתון בני עממין לשלם - דעבדין עובדא דאהרן, ולא ייתי בר אהרן לשלם - דלא עביד עובדא דאהרן.